

Genç yetişkinlerin sivil toplum kuruluşu algısı: Amasya örnekleme**Atıf ÇİÇEKLİ¹ , Önder ERYILMAZ² **¹Amasya Valiliği, Amasya, Türkiye²Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Amasya, Türkiye**Araştırma Makalesi/Research Article****DOI: 10.70736/ijoess.1733**Gönderi Tarihi/ Received:
21.03.2025Kabul Tarihi/ Accepted:
11.06.2025Online Yayın Tarihi/ Published:
15.06.2025**Öz**

Bu çalışma, Amasya'daki üniversite öğrencilerinin Sivil Toplum Kuruluşlarına (STK) yönelik algılarını çoklu sosyo-demografik değişkenler (cinsiyet, yaş, yerleşim yeri ve sosyal sorumluluk deneyimi) doğrultusunda inceleyerek gençlerin sivil topluma bakışını yerel bağlamda analiz etmektedir. Sosyal sorumluluk deneyiminin STK algısına etkisini ele alan nadir araştırmalardan biri olmasıyla, literatüre hem güncel hem de özgün bir katkı sunmaktadır. 548 öğrenciden elde edilen veriler, "Sivil Toplum Kuruluşu Algısı Ölçeği" aracılığıyla toplanmış; analizlerde betimsel istatistikler, bağımsız örneklem için t-testi ve ANOVA kullanılmıştır. Bulgular, öğrencilerin STK algılarının genel olarak yüksek düzeyde olumlu yargı ve orta düzeyde olumsuz yargı içerdiğini göstermiştir. Kadın öğrencilerin olumlu yargı puanlarının daha yüksek, erkek öğrencilerin ise olumsuz yargı puanlarının daha belirgin olduğu saptanmıştır. Araştırma bulguları, şehir merkezinde yaşayan öğrencilerin STK'lara yönelik algılarının kırsalda yaşayanlara göre daha olumlu olabileceğini, sosyal sorumluluk projelerine katılan öğrencilerin ise daha güçlü bir olumlu tutum sergileyebileceğini göstermektedir. Gençlerin sivil topluma yönelik genel olarak olumlu bir bakışa sahip olduğu gözlemlense de, bu bakışın kalıcı ve etkili katılıma dönüşebilmesi için yapısal koşulların geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Araştırma, gençlerin sivil katılımını artırmak için üniversitelerde sosyal sorumluluk projeleri ve STK iş birliklerinin teşvik edilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Ayrıca, gençliğin sivil toplumla ilişkisini anlamada yerel bağlamı dikkate alan kuramsal yaklaşımların geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Algı, genç yetişkinler, sivil toplum kuruluşları, sosyal sorumluluk, üniversite öğrencileri***Young adults' perceptions of non-governmental organizations: Amasya sample*****Abstract**

This study investigates university students' perceptions of Non-Governmental Organizations (NGOs) in Amasya by analyzing diverse sociodemographic variables, such as gender, age, residence, and involvement in social responsibility projects, thereby offering a localized perspective on youth engagement with civil society. This research is one of the few to investigate the influence of social responsibility experience on the perception of NGOs, providing a contemporary and innovative contribution to the subject. Data were collected from 548 students using the "NGO Perception Scale" and analyzed by descriptive statistics, independent samples t-tests, and ANOVA. The findings indicate that students often have a pronounced positive attitude and a moderate unfavorable assessment of NGOs. Female students reported higher levels of positive ratings, but male students expressed more pronounced unfavorable thoughts. The results demonstrate that students in urban areas generally have more favorable views of NGOs compared to those in rural areas, and participation in social responsibility programs is associated with improved positive evaluations. Although students have a mostly positive impression of civil society, this perspective does not always translate into sustained and proactive involvement, highlighting the need for improved institutional support. The study highlights the need of enhancing social responsibility initiatives and university-NGO collaborations to increase youth civic engagement. Furthermore, it underscores the need of developing theoretical frameworks that include local context to understand youth involvement with civil society.

Keywords: Non-Governmental organizations, perception, social responsibility. university students, young adults**Sorumlu Yazar/ Corresponded Author:** Atıf ÇİÇEKLİ, E-posta/ e-mail: atifcicekli@gmail.com

GİRİŞ

Sivil toplum, devletten ve aileden bağımsız bir toplumsal alan olarak, vatandaşların aile ya da devlet tarafından temsil edilmeyen ortak çıkarlarını ifade eden bir yapıdır (Hudson, 2024). Bu yapı, yalnızca devletin dar anlamda politik toplum olarak tanımlanan alanının dışında kalmakla yetinmez; aynı zamanda geniş anlamda politik toplumun da dışında yer alır (Gönenç, 2001). Sivil toplum, politik toplumu etkilemeye ve ona ulaşmaya çalışan çeşitli grup ve sınıfları da kapsar (Tuncel, 2005).

Devletle bir şekilde ilişki içinde olmakla birlikte, doğrudan iktidarı ele geçirme amacını taşımayan bir yapıya sahip olan sivil toplum (Gümüş, 2014), devlet ile aile arasında konumlanır; ancak burada her türlü etkinliği değil, yalnızca kamusal alanda gerçekleşen ve toplumdan kaynaklanan kolektif etkinlik biçimlerini içerir (Halifeoğlu & Yetiş, 2013).

Sivil toplumun tarihsel gelişimine bakıldığında, kavramın ilk olarak Antik Yunan'da Aristoteles tarafından "koinonia politike" kavramı çerçevesinde ele alındığı görülmektedir (Doğan, 2009). Bu dönemde birey, devletin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmiş, sivil toplum ile devlet arasında belirgin bir ayrım yapılmamıştır. Modern dönemde Hobbes, Locke ve Rousseau gibi düşünürler, sivil toplum kavramını bireyin özgürlükleri ve hakları bağlamında yeniden tanımlamışlardır. Hegel, sivil toplumu devlet ve aile arasında, bireyin ekonomik çıkarlarının korunduğu bir alan olarak görürken; Marx ve Gramsci gibi düşünürler onu egemen sınıfların ideolojik üstünlük kurduğu bir hegemonya alanı olarak değerlendirmiştir (El Aidi & Yechouti, 2017). Sivil toplumun türleri de geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, gönüllü kuruluşlar, düşünce kuruluşları, sendikalar, meslek odaları ve dini vakıflar gibi farklı yapılar sivil toplumun çeşitliliğini yansıtmaktadır (Çekin, 2013).

Türkiye'de sivil toplumun gelişimi Batı'daki gibi organik bir cemiyetleşme süreci göstermemiş; aksine, tarihsel miras itibarıyla devletin çok güçlü, bireyin ise zayıf olduğu bir yapıdan beslenmiştir. Şerif Mardin'in (1991) de belirttiği gibi, Osmanlı toplumunda birey, devlete doğrudan bağlı bir unsur olarak konumlanmış, toplumsal örgütlenmeler devletin himayesi ve denetimi altında şekillenmiştir. Dolayısıyla, modern anlamda sivil toplumun, bireyin özerk alanını genişleten bir aktör olarak gelişmesi gecikmiştir. Osmanlı döneminde vakıflar ve loncalar gibi yapılar, bireylerin ekonomik ve sosyal yaşamda sınırlı da olsa örgütlenmelerini sağlamış ancak merkezi otoritenin denetimi altında faaliyet göstermiştir (Aslan, 2010). Bu dönemde, bireylerin yatay ve dikey mobilitesi büyük ölçüde kısıtlı olmuş; seyahat, yerleşme ve mülkiyet hakları ciddi sınırlamalara tabi tutulmuştur. Bu yapısal

kısıtlamalar, bireylerde bağımsız karar alma kapasitesini zayıflatmış, toplumda bir “itaat kültürü”nün kökleşmesine yol açmıştır. Weber’in belirttiği gibi, rasyonel hukuk ve bireysel özerklik Batı’da gelişirken, Osmanlı toplumu cemaat temelli bir yapıda kalmıştır (Çekin, 2013). Cumhuriyetle birlikte hukuki ve siyasal eşitlik sağlansa da, kültürel kodlar kısa sürede değişmemiştir. Bu durum sivil toplumun Batı’daki gibi tabandan yukarıya doğru gelişmesini engellemiş; cemiyet yerine cemaat kültürünün hâkimiyetini sürdürmesine neden olmuştur (Akçeşme, 2013: 212). Bu kültürel arka plan, bireyin devlete bağımlılığını güçlendirmiş, sorgulayıcı aklın zayıf kalmasına yol açmıştır. Cumhuriyet döneminde ise, özellikle tek parti yönetimi ve askerî müdahaleler nedeniyle sivil toplum alanı uzun süre baskı altında kalmış (Tosun, 2008: 10-17), 1980 sonrası neoliberal politikalar ve Avrupa Birliği uyum süreciyle birlikte yeniden canlanmaya başlamıştır. Ve fakat toplumda devam eden, teşvik edilen ve önu açılan cemaatler ve özellikle yakın tarihte çok hızlı büyüyen ve demokratik kurumları ve sistemi tehdit eder hale gelen FETÖ terör örgütünün 15 Temmuz 2016’daki darbe girişimi, bu itaat kültürünün yıkıcı sonuçlarını bir kez daha göstermiştir. Bireylerin eleştirel düşünceden yoksun şekilde bir yapıya körü körüne bağlanması, sadece demokratik değerlerin değil, devletin temel varlığının da tehdit edilmesine yol açmıştır (Akıncı, 2018: 112). 15 Temmuz sonrasında, FETÖ ile iltisaklı yapıların tasfiyesi sürecinde yaşanan kamusal temizlik, bir yandan hukuki zorunluluk iken diğer yandan toplum genelinde STK’lara karşı mesafeli ve korkak bir yaklaşımın gelişmesine neden olmuştur (Akpınar & Berk, 2017). Toplumsal hafızada yer eden bu deneyimler, sivil toplumun gelişimini doğrudan etkileyen dinamiklerden biri hâline gelmiş, liberal demokrasiden katılımcı demokrasiye geçmekte zorlanan Türkiye Cumhuriyeti’nin popülizme çok yoğun bir biçimde maruz kaldığı güncelde siyasal daha demokratik, katılımcı ve popülizmden uzak tutabilecek en önemli enstrümanlardan birinden yoksun kalmasına neden olmuştur.

Günümüzde Türkiye’de faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları, demokratik katılımı artırma, insan haklarını savunma ve çevreyi koruma gibi çeşitli alanlarda önemli roller üstlenmektedir. STK’lar, bireylerin hem sosyal hem de siyasal alanlarda etkin katılımını sağlayan yapılardır. Dernekler, vakıflar, sendikalar ve mesleki kuruluşlar gibi farklı türlerde örgütlenen STK’lar; bireysel, eğitsel, ekonomik, toplumsal, siyasal ve kültürel işlevler üstlenerek toplumda çok boyutlu bir etki yaratmaktadırlar (Erkılıç, 2013). STK’lar, gerçekleştirdikleri faaliyetler sayesinde toplumun bilinçlenmesine katkı sağlamakta, ortak bir amaç doğrultusunda kamuoyu oluşturarak kamu politikaları üzerinde baskı kurabilmekte ve devlet ile birey arasındaki doğrudan ilişkiyi dengeleyici bir tampon görevi üstlenmektedir.

Ayrıca üyelerine demokratik tutum ve davranışlar kazandırarak demokrasi kültürünün toplum genelinde yaygınlaşmasına katkıda bulunmakta; bireylerin ortak çıkarlar için bir araya gelmesini kolaylaştırarak toplumsal dayanışma bilincini güçlendirmektedirler (Bayraktar, 2005: 22). Ancak, Türkiye’de yapılan çeşitli araştırmalar, sivil topluma yönelik ilgi ve katılım oranlarının düşük olduğunu ortaya koymaktadır (Demirci, Erbaş & Giderler-Atalay, 2009; Yöneten-Balaban & Çoban-İnce, 2015). Bu durum, demokrasinin kurumsallaşması, politik duyarlılık anlayışının gelişmesi ve sivil toplum kültürünün güçlenmesi gerekliliğini daha da görünür kılmaktadır. 2024 yılı itibarıyla aktif dernek sayısı 101.000’i aşarken, bunların büyük kısmı sosyal yardım, eğitim, kültür-sanat ve dini hizmetler gibi geleneksel alanlarda yoğunlaşmaktadır. Ancak bu niceliksel artışa rağmen, cami yaptırma ve hemşeri dayanışma dernekleri gibi yapıların ağırlığı, demokratik katılımı ve hak temelli örgütlenmeyi sınırlamaktadır. Gelişmiş Batı ülkelerinde ise çevre koruma, insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği gibi alanların öne çıktığı gözlemlenmektedir (Chambers & Kopstein, 2006).

Sivil toplum, liberal demokrasiden katılımcı demokrasiye geçişte önemli bir rol oynamaktadır. Liberal demokrasilerde sivil toplum kuruluşları bireylerin devlet karşısında haklarını koruyabilecekleri bir alan sunarken, katılımcı demokrasi anlayışında karar alma süreçlerine aktif katılımı teşvik eden bir aktör rolü üstlenmektedir (Chambers & Kopstein, 2006). Habermasın kamusal alan teorisi, sivil toplumun demokratik iradenin oluşumunda vazgeçilmez bir platform sağladığını ileri sürmektedir.

Genç kuşaklar yalnızca siyasal ve toplumsal alanda duyarlılık gösteren bir kesim olmakla kalmayıp, aynı zamanda demokrasinin derinleşmesi ve sürdürülebilir kılınması açısından belirleyici bir rol oynamaktadır. Yeni nesillerin gelecek beklentileri; özgürlük, eşitlik, katılım ve adalet gibi temel demokratik değerlerin korunmasına ve güçlendirilmesine yöneliktir. Ancak bu beklentiler, küresel ölçekte yükselen popülist dalga ve demokratik gerileme eğilimleri karşısında tehdit altındadır. Popülizm, çoğu zaman sivil toplumu marjinalleştiren ve bireysel katılımı sınırlandıran bir siyasal iklim yaratmakta (Öztürk, 2007); bu durum gençlerin demokratik süreçlere olan inancını zayıflatabilmektedir. İşte bu noktada, gençlerin sivil toplum kuruluşlarıyla kuracakları eleştirel ve aktif ilişkiler, demokrasinin yeniden inşasında kritik bir öneme sahiptir. Sivil toplum, gençlerin yalnızca hak arama ve savunma pratiklerini geliştirdikleri ve dolayısıyla iktidarı otoriterleşmeden uzak tuttukları bir alan değil; aynı zamanda eleştirel aklı ve demokratik yurttaşlığı içselleştirdikleri bir okul işlevi de görmektedir (Balaban & İnce, 2015). Bu nedenle, gençlerin sivil toplum kuruluşlarına yönelik algıları ve

katılım eğilimleri, hem mevcut demokratik düzenin dayanıklılığı hem de geleceğin demokratik kültürünün inşası için hayati bir göstergedir.

Alanyazın incelendiğinde üniversite öğrencilerinin STK'lara ilişkin bilgi, görüşlerinin, algılarının ve tutumlarının incelendiği araştırmalar olduğu görülmektedir (Özmutaf, 2011; Demir & Arı, 2013; McReynolds, 2013; Unger ve ark., 2014; Erarslan & Erdoğan, 2015; Akatay ve ark., 2016; Okorley ve ark., 2017; Aslanve ark., 2019; Gül, 2020; Ngonyani & Kamando, 2023; Öztürk, 2023; Can, 2024). Ancak araştırmaların bir kısmının Türkiye dışındaki bir ülkedeki bireyler ile diğer kısmının da nüfus bakımından Türkiye'deki orta ve büyük ölçekli kentlerdeki üniversite öğrencileri ya da gençlerle gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Alanyazında STK'lara ilişkin çalışmalarda arasında nüfus bakımından Türkiye'deki küçük ölçekli kentlerdeki üniversitelerde öğrenim gören üniversite öğrenciler ile gerçekleştirilmiş bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Nüfus bakımından küçük ölçekli kentlerdeki sivil toplum dinamikleri ve buna bağlı olarak faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları da nitelik ve nicelik bakımından orta ve büyük ölçekli kentlere kıyasla daha sınırlı ve farklı olduğu söylenebilir. Bu durum vatandaşların sivil toplum kuruluşlarına ilişkin algılarını da şekillendirebilecek en önemli unsurlar arasında gösterilebilir. Küçük ölçekli kentlerdeki gençlerin sivil toplum kuruluşu algılarının araştırılmasının önemi görülmektedir. Buradan hareketle bu araştırmada nüfus bakımından Türkiye'deki küçük ölçekli kentler arasında olan Amasya'da öğrenim gören üniversite öğrencilerinin sivil toplum kuruluşu algısının incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, Amasya Üniversitesi'nin göreceli olarak Türkiye'nin birçok üniversitesine göre yeni üniversite olması da araştırmanın Amasya Üniversitesi'nde öğrenim gören üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilmesinin önemini arttırmaktadır.

Araştırmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinin STK'lara ilişkin algısının ve bu algıyı temellendiren olumlu yargı ile olumsuz yargı düzeylerinin belirlenmesidir. Araştırmada, ayrıca, üniversite öğrencilerinin STK'lara ilişkin algıları ile olumlu yargı ve olumsuz yargı alt boyutlarının cinsiyet, yaş, yaşanan yer ve sosyal sorumluluk projesine katılım deneyimi değişkenlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Cinsiyet, yaş, yerleşim yeri ve sosyal sorumluluk projesine katılım gibi değişkenler, bireylerin toplumsal deneyimlerini, değer dünyalarını ve sivil alana yönelik tutumlarını biçimlendiren önemli sosyo-demografik faktörlerdir. Bu değişkenlerin her biri, bireyin STK'lara yönelik algısını ve katılım motivasyonunu etkileyebilecek farklı sosyalleşme süreçleriyle ilişkilidir; bu nedenle çalışmada bu boyutlar dikkate alınarak anlamlı farkların ortaya konulması hedeflenmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Üniversite öğrencilerinin STK'lara ilişkin algı ile olumlu yargı ve olumsuz yargı düzeyi nedir?
2. Üniversite öğrencilerinin STK'lara ilişkin algı düzeyleri ile olumlu yargı ve olumsuz yargı düzeyleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Üniversite öğrencilerinin STK'lara ilişkin algı düzeyleri ile olumlu yargı ve olumsuz yargı düzeyleri yaş grubuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Üniversite öğrencilerinin STK'lara ilişkin algı düzeyleri ile olumlu yargı ve olumsuz yargı düzeyleri yaşanan yere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. Üniversite öğrencilerinin STK'lara ilişkin algı düzeyleri ile olumlu yargı ve olumsuz yargı düzeyleri sosyal sorumluluk projesine katılım deneyimi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırmanın deseni

Amasya Üniversitesi öğrencilerinin STK'lara ilişkin algı düzeylerinin ve bu düzeylerin çeşitli değişkenler açısından incelendiği bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden kesitsel tarama modeli kullanılmıştır. Kesitsel tarama modelinde gerçekleştirilen çalışmalarda veriler örneklemden bir defada alınır ve analiz edilir (Wang & Cheng, 2020). Bu çalışmada da üniversite öğrencilerinin STK'lara ilişkin algılarını araştırmak için örneklem grubundan bir defa da veriler elde edilip analiz edildiğinden kesitsel tarama modeli benimsenmiştir.

Evren ve örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'deki devlet üniversitelerinde öğrenim gören üniversite öğrencileridir. Araştırmanın örnekleme, kolay ulaşılabilir örnekleme stratejisi doğrultusunda oluşturulmaya çalışılmıştır. Olasılıklı olmayan kolay ulaşılabilir örnekleme stratejisinde, araştırmanın katılımcıları erişilmesi daha uygun ve çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden bireyler arasından seçilir (Bornstein ve ark., 2013). Bu çalışmada da evreni temsil eden bir örneklem grubu belirlenmeye çalışılırken, üniversite öğrencileri arasından erişilmesi daha kolay ve uygun olan ile çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden katılımcılara ulaşılmıştır.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik dağılımları

Demografik Bilgi	Özellik	N
Cinsiyet	Kadın	449
	Erkek	99
Yaş	20 yaşın altı	126
	20-22	304
	23-25	80
	26 ve üzeri	38
Yaşanılan Yer	Şehir Merkezi	441
	Kırsal	107
Anne Eğitim Durumu	Okuryazar değil	42
	Okuryazar	34
	İlköğretim	326
	Lise	94
	Lisans	45
	Lisansüstü	7
Baba Eğitim Durumu	Okuryazar değil	8
	Okuryazar	25
	İlköğretim	254
	Lise	159
	Lisans	91
	Lisansüstü	11
Öğrenim Görülen Fakülte/Yüksekokul	İlahiyat Fakültesi	153
	Eğitim Fakültesi	152
	Sağlık Bilimler Fakültesi	118
	Fen-Edebiyat Fakültesi	85
	Merzifon Meslek	40
	Yüksekokul	
N		548

Tablo 1 incelendiğinde araştırmanın örneklem grubundaki üniversite öğrencilerinin 449'unun kadın, 99'unun ise erkek olduğu görülmektedir. Örneklem grubundaki katılımcıların 126'sı 20 yaşın altı, 304'ü 20-22 yaş aralığında, 80'i 23-25 yaş aralığında ve 38'i 26 ve üzeri yaştadır. Katılımcıların 441'i şehir merkezinde ikamet etmekteyken, 107'si kırsal bölgelerde ikamet etmektedir. Bunların yanında araştırmanın örneklem grubundaki 42 katılımcının annesi okuryazar değil, 34'ü okuryazar, 326'sı ilköğretim mezunu, 94'ü lise mezunu, 45'i lisans mezunu ve 7'si lisansüstü eğitim görmüştür. Diğer yandan 8 katılımcının babası okuryazar değil, 252'i okuryazar, 254'ü ilköğretim, 159'u lise, 91'i lisans ve 11'i lisansüstü eğitim görmüştür. Son olarak katılımcıların 153'ü ilahiyat fakültesi 152'i eğitim fakültesi, 118 sağlık bilimleri fakültesi, 85'i fen-edebiyat fakültesi ve 40'ı Merzifon MYO'da öğrenim görmektedir.

Veri toplama araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Yeşil (2017) tarafından üniversite öğrencilerine yönelik olarak geliştirilen “Sivil Toplum Kuruluşu Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. “Sivil Toplum Kuruluşu Ölçeği” toplam 28 madde ve olumlu yargı faktörü ve olumsuz yargı faktörü olmak üzere iki faktörden oluşmaktadır. 5’li likert tipli olarak geliştirilen ölçekte “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kısmen Katılıyorum”, “Katılıyorum” ve “Kesinlikle

katılıyorum” seçenekleri bulunmaktadır. Ölçeğin tamamı için Cronbach’s Alpha İç Tutarlılık Katsayısı 0,89, olumlu yargı alt boyutu için 0,94 ve olumsuz yargı boyutu için 0,79 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada ise ölçeğin tamamı için 0,93; olumlu yargı alt boyutu için 0,96 ve olumsuz yargı alt boyutu için ise 0,93 olarak hesaplanmıştır. Yeşil (2017) ölçekteki faktörler ile ilişkili madde sayıları birbirinden farklı olduğu için, ölçekten elde edilen ham puanları standart puanlara dönüştürebilmek için “ $X_{\text{standart puan}} = (X_{\text{faktör ham puan}} / \text{Faktör madde sayısı}) \times 20$ ” formülünün kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Yeşil (2017) düzeltilmiş ortalama toplam puanları 20-35 aralığında olanlar için çok düşük, 36-51 aralığında olanlar için düşük, 52-67 aralığında olanlar için orta, 68-83 aralığında olanlar için yüksek ve 84-100 aralığında olanlar için çok yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu araştırmada da araştırmacı tarafından belirtilen formül ve düzeyler kullanılmıştır.

Verilerin toplanması

Veri toplama sürecine geçilmeden önce, bir devlet üniversitesinin sosyal bilimler etik kurulundan araştırmaya ilişkin etik kurul onayı alınmış ve örneklem grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinin bağlı bulunduğu üniversiteden gerekli araştırma izni temin edilmiştir. Gerekli yazılı izinler alındıktan sonra 548 üniversite öğrencisinden “Sivil Toplum Kuruluşu Algısı Ölçeği” ile veriler elde edilmiştir. Araştırmanın verileri 2024-2025 eğitim öğretim yılında çevrimiçi (online) olarak toplanmıştır.

Verilerin analizi

Araştırmanın sorularını yanıtlamak amacıyla en doğru ve etkili analizi belirleyebilmek için öncelikle verilerin normal dağılımları incelenmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğunu değerlendirmek amacıyla, hem toplam puanlara hem de incelenen değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler analiz edilmiştir. Örneklem grubundan elde edilen verilere ilişkin betimsel istatistikler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Araştırmada incelenen değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler

Özellik		sh	ss	Çarpıklık	Basıklık
Sivil Toplum Kuruluşu Algısı Ölçeği	Toplam	0,76	17,71	0,09	0,66
	Olumlu yargı	0,65	15,30	-0,39	0,23
	Olumsuz yargı	0,28	6,58	0,25	0,10
Cinsiyet	Erkek	1,83	18,21	0,21	0,34
	Kadın	0,83	17,59	0,06	0,78
Yaş	20 yaş altı	1,76	19,77	-0,08	0,54
	20-22	0,98	17,01	0,24	0,88
	23-25	1,89	16,91	-0,03	0,38
	26 ve üzeri	3,00	18,27	0,07	0,76
Yaşanılan Yer	Şehir Merkezi	0,84	17,60	0,33	0,19
	Kırsal	1,73	17,88	-0,88	1,79

Özellik	sh	ss	Çarpıklık	Basıklık
Sosyal sorumluluk projesine katılım deneyimi				
Hayatında en az bir kere katılanlar	1,52	19,11	-0,22	0,38
Hiç katılmayanlar	0,87	17,09	0,23	0,89

Tablo 2’de görüldüğü üzere örneklem grubundaki katılımcıların ölçekten aldıkları toplam puanları ile çeşitli değişkenlere ilişkin puanların çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2 ile -2 aralığından olduğu belirlenmiştir. Bunların yanında verilerin normal dağılımı için histogram ve yoğunluk grafikleri de incelenmiştir. İncelemeler sonucunda elde edilen sonuçlar verilerin normal dağılımdan aşırı bir sapma göstermediğini göstermiştir (George ve Mallery, 2010; Tabachnick & Fidell, 2013). Veri analizine başlamadan önce, varyansların homojenliğini test etmek amacıyla Levene testi uygulanmıştır. Cinsiyet ($F=0,90$, $p=0,344$), yaş ($F=-0,27$, $p=0,081$), yaşanan yer ($F=0,24$, $p=0,622$) ve sosyal sorumluluk projesine katılım deneyimi ($F=1,32$, $p=0,268$) değişkenlerine ilişkin p değerleri .05’ten büyük olduğu için gruplar arası varyansların homojen olduğu görülmüş ve parametrik testlerin uygulanabilir olduğu sonucuna varılmıştır.

Tüm bu bilgiler göz önünde bulundurularak cinsiyet, yaşanan yer ve sosyal sorumluluk projesine katılım deneyimi değişkenleri için bağımsız örneklem için t testi; yaş grubu değişkeni için ise ANOVA uygulanmıştır (Pallant, 2020). Araştırmada elde edilen verilerin analizi için JAMOVİ programı kullanılmıştır. Araştırmada güven aralığı %95, hata oranı ise 0,05 olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Üniversite öğrencilerinin STK algı düzeyi ile alt boyutlarından olumlu yargı ve olumsuz yargı düzeylerinin belirlenmesi için betimsel istatistiki bilgilerden yararlanılmıştır. Üniversite öğrencilerinin STK algı düzeyi ile olumlu yargı ve olumsuz yargı düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Üniversite öğrencilerinin STK algısı, olumlu yargı ve olumsuz yargı düzeylerine ilişkin bilgiler

Değişken	N	$\bar{X}$	Düzeltilmiş $\bar{X}$	sh	ss	En düşük	En yüksek
Sivil Toplum Kuruluşu Algısı	548	99,60	73,77	0,76	17,71	39,00	140,00
Olumlu Yargı	548	79,40	75,61	0,65	15,30	27,00	105,00
Olumsuz Yargı	548	16,61	55,36	0,28	6,58	6,00	30,00

Tablo 3 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin STK’lara ilişkin algılarına ilişkin ortalama toplam puanlarının 99,60; olumlu yargıya ilişkin ortalama toplam puanlarının 79,40 ve olumsuz yargıya ilişkin ortalama toplam puanlarının 16,61 olduğu görülmektedir. Yeşil

(2017) tarafından önerilen formülasyona göre ortalama toplam puanlar düzeltilerek hesaplandığında STK’la ilişkin ortalama toplam puanın 73,77; olumsuz yargıya ilişkin ortalama toplam puanın 79,40 ve olumsuz yargıya ilişkin ortalama toplam puanın 55,36 olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu verilere göre üniversite öğrencilerinin STK’lara ilişkin algıları ile alt boyutlardan olan olumlu yargı düzeylerinin yüksek düzeyde, olumsuz yargı düzeylerinin ise orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4. Üniversite öğrencilerinin STK algı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre incelenmesi

Değişken	Grup	N	$\bar{X}$	Medyan	ss	sh	T	sd	p
Sivil Toplum Kuruluşu Algısı	Erkek	99	97,47	95	18,21	1.83	-1,32	546	0,188
	Kadın	449	100,06	99	17,59	0.83			
Olumlu Yargı	Erkek	99	76,08	77	16,55	1.66	-2,39	546	0,017* ^μ
	Kadın	449	80,13	81	14,93	0.70			
Olumsuz Yargı	Erkek	99	18,04	18	6,06	0.61	2,40	546	0,017* ^μ
	Kadın	449	16,29	16	6,65	0.31			

Not: μ Erkek $\neq$ μ Kadın

Tablo 4 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin STK’lara ilişkin algı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılaşmadığı görülmektedir. Ancak olumlu yargı boyutunda kadınların lehine, olumsuz yargı boyutunda ise erkek öğrencilerin lehine istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaştığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 5. Üniversite öğrencilerinin STK algı düzeylerinin yaş grubu değişkenine göre incelenmesi

Değişken	Kareler Toplamı	sd	Karenin Ortalaması	F	p
Sivil Toplum Kuruluşu Algısı	387,06	3	129,02	0,41	0,746
Artık değerler	171220,82	544	314,74		
Olumlu Yargı	342,60	3	114,20	0,49	0,692
Artık değerler	127734,47	544	234,81		
Olumsuz Yargı	129,27	3	43,09	1,00	0,394
Artık değerler	23535,16	544	43,26		

Tablo 5 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin STK’lara ilişkin algı düzeylerinin 20 yaş altı, 20-22; 23-25 ve 26 ve üzeri yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde alt boyutlardan olumlu yargı ile olumsuz yargı alt boyutlarının da yaş grubu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Tablo 6. Üniversite öğrencilerinin STK algı düzeylerinin yaşanılan yer değişkenine göre incelenmesi

Değişken	Grup	N	$\bar{X}$	Medyan	ss	sh	T	sd	p
Sivil Toplum Kuruluşu Algısı	Kırsal	107	96,24	99	17,88	1,73	-2,19	546	0,029* ^μ
	Şehir Merkezi	441	100,41	98	17,60	0,84			
Olumlu Yargı	Kırsal	107	77,08	80	16,64	1,61	-1,75	546	0,081

Değişken	Grup	N	$\bar{X}$	Medyan	ss	sh	T	sd	p
Olumsuz Yargı	Şehir Merkezi	441	79,96	81	14,92	0,71	-1,71	546	0,088
	Kırsal	107	15,64	16	5,92	0,57			
	Şehir Merkezi	441	16,85	17	6,71	0,62			
	Kırsal	107	15,64	16	5,92	0,57			

Not: μ Kırsal $\neq$ μ Şehir Merkezi

Tablo 6 incelendiğinde şehir merkezinde yaşayan üniversite öğrencilerinin STK algıları ile kırsal kesimde yaşayan üniversite öğrencilerinin STK algıları arasında, şehir merkezinde yaşayan üniversite öğrencileri lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı bulgusuna ulaşılmıştır. Diğer yandan alt boyutlardan olan olumlu yargı ve olumsuz yargı alt boyutları için ise her iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür.

Tablo 7. Öğrencilerin sosyal sorumluluk katılımına göre STK algı puanlarının karşılaştırılması

Değişken	Grup	N	$\bar{X}$	ss	sh	T	sd	p
Sivil Toplum Kuruluşu Algısı	En az bir kere katılanlar	159	101,18	19,11	1,52	1.34	546	0,181
	Hiç	389	98,95	17,09	0,87			
	Katılmayanlar	159	81,58	16,49	1,31			
Olumlu Yargı	En az bir kere katılanlar	159	81,58	16,49	1,31	2.14	546	0,033* ^μ
	Hiç	389	78,50	14,72	0,75			
	Katılmayanlar	159	16,01	7,15	0,57			
Olumsuz Yargı	En az bir kere katılanlar	159	16,01	7,15	0,57	-1.37	546	0,170
	Hiç	389	16,86	6,32	0,32			
	Katılmayanlar	159	81,58	16,49	1,31			

Not: μ En az bir kere katılanlar $\neq$ μ Hiç katılmayanlar

Tablo 7 incelendiğinde yaşamlarında en az bir kere sosyal sorumluluk projesine katılan üniversite öğrencilerinin STK algı düzeyi ile hiç sosyal sorumluluk projesine katılmayan öğrencilerin STK algı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı görülmektedir. Bunun dışında yaşamlarında en az bir kere sosyal sorumluluk projesine katılan üniversite öğrencilerinin olumlu yargı düzeyleri ile hiç sosyal sorumluluk projesine katılmayan öğrencilerin olumlu yargı düzeyleri arasında, en az bir kere sosyal sorumluluk projesine katılan üniversite öğrencileri lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Yaşamlarında en az bir kere sosyal sorumluluk projesine katılan üniversite öğrencilerinin olumsuz yargı düzeyleri ile hiç sosyal sorumluluk projesine katılmayan öğrencilerin olumsuz yargı düzeyleri arasında ise istatistiksel olarak anlamlı farklılığın bulunmadığı belirlenmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin sivil toplum kuruluşlarına (STK) yönelik algıları ve bu algıların alt boyutları incelenmiştir. Araştırmanın bulguları genel olarak, öğrencilerin

STK'lara ilişkin algı düzeylerinin ortalama 73,77 puanla 'yüksek' düzeyde; olumlu yargı düzeylerinin ortalama 75,61 puanla 'yüksek', olumsuz yargı düzeylerinin ise ortalama 55,36 puanla 'orta' düzeyde olduğunu göstermektedir. Olumlu yargı düzeyleri yüksek, olumsuz yargı düzeyleri ise orta seviyede bulunmuştur. Araştırmanın bu sonucu Candar ve Candar (2024) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonuçları ile de örtüşmektedir. Demir ve Arı (2013) da gerçekleştirdikleri araştırmada üniversite öğrencilerinin STK'lara ilişkin farkındalıklarının orta ve yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. McReynolds (2013) gerçekleştirdiği araştırmada üniversite öğrencilerinin STK'lar ile ilgili genel olarak olumlu düşüncelere sahip olduklarını, öğrencilerin STK'ları kar amacı güden kuruluşlara ve devlet kurumlarına göre daha güvenilir olduğunu düşündüğünü belirlemiştir. Benzer şekilde Özmutaf (2011) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da üniversite öğrencilerinin STK'lara ilişkin pozitif görüşe sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar genç bireylerin sivil toplum alanına yönelik belirli bir bilgi, ilgi ve potansiyele sahip olduklarını ancak bu bilgi ve ilginin güçlü ve sürekli bir katılım kültürüne dönüşmesinde noktasında sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bakımdan üniversite öğrencilerin STK'lara ilişkin olumlu görüş ve orta-yüksek düzeyde algıya sahip olduğu, başka bir deyişle belirli düzeyde farkındalığa sahip oldukları söylenebilir.

Araştırmada elde edilen verilerin analizi sonucunda genel STK algısında anlamlı bir farklılık bulunmamakla birlikte, olumlu ve olumsuz yargı alt boyutlarında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Kadın öğrencilerin olumlu yargı düzeyleri erkek öğrencilere göre daha yüksek bulunmuş, erkek öğrencilerin ise olumsuz yargı düzeyleri kadınlara göre daha yüksek çıkmıştır. Araştırmanın bu sonuçları Gül (2020) ile Candar ve Candar (2024) tarafından gerçekleştirilen araştırmaların sonuçları ile de örtüşmektedir. Benzer şekilde Özmutaf (2011) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre mesleki STK'lara ilişkin olumlu görüş geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Unger ve arkadaşları (2023) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da erkek üniversite öğrencilerinin gönüllülük faaliyetlerine katılımlarının oldukça sınırlı olduğunun ve öğrencilerinin kendilerini STK'lar ile ilişkilendiremedikleri sonucunun bulunması, bu araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir. Tüm bu sonuçlar, toplumsal cinsiyet rollerinin gençlerin STK algılarına yansıdığını ve kadınların sosyal sorumluluk, dayanışma ve katılım gibi değerlere daha fazla önem verdiklerini düşündürmektedir. Helms ve Kenzie (2014) de bu düşüncüyü destekleyecek nitelikte, gerçekleştirdikleri araştırmada kadınların STK'lara bağış yapma ve yardımcı olma konusunda erkeklere göre çok daha cömert olduklarını belirlemiştir. Diğer yandan erkeklerin STK'lara ilişkin olumsuz yargı geliştirmelerin nedenleri arasında STK'ların politikleşmesi, öncelikli

işlevlerini yerine getirmemeleri ve STK'lara kendilerini temsiliyet konusunda yeterince güvenememeleri ya da yetersiz görmeleri gibi durumlar ile açıklanabilir. Nitekim Aslan ve arkadaşları (2019) da gençlerin STK'lara katılım göstermesinde kuruma olan güvenin, kurumun vizyonunun ve misyonun önemli rol oynadığını belirtmektedirler.

Elde edilen verilerin yaş grubu değişkenine göre incelenmesi sonucunda ise, 20 yaş altı, 20-22, 23-25 ve 26 yaş ve üzeri gruplar arasında STK algısı ve alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmanın bu sonucu birçok araştırmanın sonucu ile de benzerlik göstermektedir (Özmutaf, 2013; Gül, 2020; Candar & Candar, 2024). Bu sonuç, gençlerin STK'lara yönelik algılarında yaşın belirleyici bir faktör olmadığını, daha çok sosyal çevre, deneyim ve bireysel tutumların etkili olabileceğini göstermektedir.

Yaşanılan yer değişkeni açısından elde edilen bulgulara göre, şehir merkezinde yaşayan öğrencilerin STK algıları kırsal kesimde yaşayan öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu, şehir merkezlerinde STK'ların daha aktif olması, gençlerin bu kuruluşlara daha fazla maruz kalması ve bilinçlenme düzeylerinin artmasıyla açıklanabilir. Araştırmanın bu sonucu Gül (2013) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonucu ile de örtüşmektedir. Botric (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da Hırvatistan'daki gençlerin yerleşim yerine göre sivil katılım biçimlerinin anlamlı farklılık gösterdiği, şehir merkezinde yaşayan gençlerin STK'lar ile daha yakın olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte Melas ve arkadaşları (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise Norveç'in kırsal bölgelerinde yaşayan gençlerin bazı hususlarda şehir merkezinde yaşayanlara göre sivil topluma katılımlarının daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar yaşanılan yerin gençlerin STK algısını şekillendirme konusunda ülkeden ülkeye değişiklik gösterdiğini düşündürmektedir.

Sosyal sorumluluk projesine katılım deneyimi değişkenine göre yapılan analizlerde, yaşamında en az bir kez sosyal sorumluluk projesine katılan öğrencilerin olumlu yargı düzeylerinin katılmayanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ancak genel STK algısı ve olumsuz yargı düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu bulgu, sosyal sorumluluk projelerine katılımın gençlerin STK'lara yönelik olumlu tutumlarını artırabileceğini ancak genel algı değişimini sağlamak için daha sistematik ve sürekli katılım deneyimlerinin gerekli olduğunu göstermektedir. Bu bulgular genel olarak Candar ve Candar (2024) ile Eryılmaz (2018) çalışmalarının sonuçlarıyla örtüşmektedir. Özellikle bireysel katılım tecrübelerinin gençlerin demokratik bilinç ve sosyal sorumluluk duygusunu geliştirdiği vurgulanmıştır. Ancak Türkiye'de genel olarak sivil topluma katılımın düşük olduğu gerçeği (Demirci ve ark., 2009;

Yöneten-Balaban & Çoban-İnce, 2015), aktif vatandaşlık kültürünün güçlenmesi için daha fazla yapısal desteğe ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de gençlerin STK’lara yönelik algıları umut verici olmakla birlikte, katılım düzeylerinin artırılması ve demokratik bilincin güçlendirilmesi için kapsamlı politikalar geliştirilmesi söylenebilir. Popülist siyasal söylemlerin ve bireysel inisiyatifin zayıfladığı bir ortamda, sivil toplum kuruluşlarının gençlere yönelik daha aktif, kapsayıcı ve eleştirel düşünmeyi teşvik eden programlar oluşturması hayati bir önem taşımaktadır. Sivil toplumun güçlendirilmesi, yalnızca mevcut demokratik düzenin korunması değil, aynı zamanda geleceğin daha eşitlikçi ve katılımcı bir toplumsal yapısının inşası için de gerekli olduğu çıkarımı yapılabilir.

Sonuç olarak, gençlerin sivil toplumla kuracakları güçlü bağlar; yalnızca bireysel özgüvenin ve toplumsal dayanışmanın artmasına değil, aynı zamanda Türkiye’nin daha demokratik, rekabetçi, kalkınmış, eleştirel ve dirençli bir geleceğe adım atmasına vesile olabilir. Türkiye’de sivil toplumun geleneksel toplumsal yapıya mensup kesim tarafından tehlikeli ve uzak durulması gerektiği yönündeki genel algının değiştirilmesi oldukça mühim görünmektedir. Sivil toplumun demokratik değerlerin ve demokratik reflekslerin bir toplumda yerleşmesi ve kalıcı hale gelmesi için çok kıymetli olduğu öğretilir. Gerek kendi sorununa ve gerekse toplumun bir diğer ferдин sorununa karşı kayıtsız kalmamanın, yerinde, zamanında ve ölçüsünde hukuk sınırları içinde gösterilen toplumsal bir refleksin iktidarları ölçsüz ve keyfi hareket etmelerinin önlenmesinde çok önemli roller üstlendiğinin altı bir kez daha çizilebilir.

Öneriler

Bu çalışmanın sonuçları ve ilgili araştırmalar ile gerçekleştirilen tartışmalar doğrultusunda aşağıdakiler önerilmektedir:

Yerel düzeyde sivil toplum ağları güçlendirilmelidir: Şehir merkezlerinde STK’ların daha aktif olduğu görülmektedir. Bu etkinin kırsal kesimlere de yayılması için yerel düzeyde sivil toplum ağları desteklenmeli, kırsal gençlerin katılımı için özel teşvik mekanizmaları oluşturulmalıdır. Şehir merkezinde yaşayan öğrencilerin STK algıları daha yüksek olduğundan, kırsal bölgelerden gelen öğrencilerin sivil toplumla temasını artıracak bilgilendirme çalışmaları, gönüllülük atölyeleri ve saha uygulamaları organize edilmelidir.

Gençlere yönelik sivil katılım programları artırılmalıdır. Üniversiteler, yerel yönetimler ve STK’lar iş birliği yaparak gençlere yönelik eğitim, gönüllülük ve savunuculuk programları geliştirmelidir. Gençlerin sosyal sorumluluk projelerine aktif katılımı desteklenmeli ve

ödüllendirilmelidir. Öğrencilerin STK'lara yönelik olumlu tutumları sosyal sorumluluk projelerine katılımı birlikte arttığı için, üniversitelerde bu tür uygulamalı programlar sistematik biçimde teşvik edilmeli ve müfredata entegre edilmelidir. Ayrıca, kadın öğrencilerin olumlu yargı düzeyleri daha yüksek çıktığı için, erkek öğrencilerin sivil topluma katılımını destekleyecek biçimde farkındalık çalışmaları ve toplumsal cinsiyet eşitliğini güçlendiren eğitim içerikleri sunulmalıdır.

Demokrasi kültürünün toplumsal hafızada güçlendirilmesi gerekmektedir. Devlete mutlak bağlılık ve himaye kültürü gibi tarihsel alışkanlıkların aşılması için uzun vadeli demokratikleşme stratejileri geliştirilmelidir. STK'lar bireylerin kendilerini ifade edebilecekleri, ortak değerler etrafında örgütlenebilecekleri güvenli alanlar yaratmalıdır.

STK'ların toplumsal meşruiyeti ve güveni artırılmalıdır. 15 Temmuz gibi travmatik deneyimler sonrası oluşan korku ve güvensizlik iklimini aşmak için, STK'lar şeffaflık, hesap verebilirlik ve bağımsızlık ilkelerini daha belirgin şekilde benimsemelidir.

STK'ların güçlenmesi ancak gençlerin sorgulayıcı aklı merkeze alan eğitim modeli ve hukukun üstünlüğünün mutlak olarak sağlanması ile mümkündür. Uzun yıllar marjinal örgütlerin ve terör örgütleri ile irtibatlı STK'ların tekeline geçmiş olan sokak hareketleri ve toplumsal gösterilerin demokrasinin önemli bir unsuru olduğu öğretilmeli ve bu marjinal yapılara müsaade edilmeden gençlerin sivil toplum ile temasları sağlanmasının da ayrıca önemli olduğu unutulmamalıdır.

Sınırlılıklar ve güçlü yönler

Araştırma sadece Amasya Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Bu durum, elde edilen bulguların Türkiye'deki diğer üniversitelere veya genç nüfus gruplarına genellenmesini kısıtlamaktadır.

Araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunu kadın öğrenciler oluşturmakta olup, erkek katılımcı sayısı (n=99) sınırlı kalmıştır. Bu durum, cinsiyet değişkenine ilişkin elde edilen bulguların genellenebilirliğini kısıtlayabileceği için sonuçların bu çerçevede değerlendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Akatay, A., Kıray, A., & Özdemir, S. (2016). STK eğitiminin gönüllük eğilimi üzerindeki etkisi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 8(1), 18–27.
- Akçeşme, F. (2013). Sivil toplum ve Türkiye Cumhuriyetindeki yeri. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 2(2), 202-225.

- Akpınar, P., & Berk, D. (2017). *15 Temmuz sonrası çatışma çözümü ve demokrasi fırsatları*. İstanbul Politikalar Merkezi.
- Aslan, M., Demirci, Ç., & Boz, İ. (2019, Kasım). *Gelecek nesil iş gören ve işverenleri sivil toplum örgütlerine motive eden faktörler: Üniversite öğrencileri örneği*. 10. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi'nde sunulan bildiri, Bandırma, Türkiye.
- Aslan, S. (2010). Türkiye'de sivil toplum. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(31), 260–283.
- Balaban, A. Y., & İnce, İ. Ç. (2015). Gençlerin sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllülük faaliyetleri ve gönüllülük algısı: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2), 149–169.
- Bayraktar, U. (2005). Hangi sivil toplum, nasıl bir demokrasi?, 1990'ların Türkiye'sinde Sivil Toplumlar, *Sivil Toplum Düşünce ve Araştırma Dergisi*, 3(9), 9-24.
- Beckman, B. (1999). Demokratikleşmeyi açıklamak: Sivil toplum kavramı üzerine notlar. E. Özdalga & S. Persson (Ed.), *Sivil toplum, demokrasi ve İslam dünyası içinde* (ss. 20). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Bornstein, M. H., Jager, J., & Putnick, D. L. (2013). Sampling in developmental science: Situations, shortcomings, solutions, and standards. *Developmental Review*, 33(4), 357–370. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2013.08.003>
- Botrić, V. (2023). Urban–rural differences in youth engagement in Croatia. *Regional Science Policy & Practice*, 15(4), 909–927. <https://doi.org/10.1111/rsp3.12585>
- Can, A. (2024). *Üniversite gençliğinin kimlik oluşumunda İslami sivil toplum kuruluşlarının rolü: İstanbul örneği* (Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Candar, R., & Candar, S. (2024). Üniversite öğrencilerinin sivil toplum kuruluşlarına dair algılarını ölçmeye yönelik uygulamalı bir araştırma. *Asya Studies*, 8(29), 157–174. <https://doi.org/10.31455/asya.1492861>
- Çekin, A. (2013). Batıda ve Türkiye'de sivil toplum ve din. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 13(1), 23–45. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3344418>
- Chambers, S., & Kopstein, J. (2006). *Civil society and the state*. In *The Oxford handbook of political theory* (pp. 363–381). Oxford University Press.
- Demir, M. K., & Arı, E. (2013). Üniversite öğrencilerinin sivil toplum kuruluşlarına ilişkin bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi: Kızılay örneği. *EKEV Akademi Dergisi*, 17(56), 135–150.
- Demirci, K., Erbaş, A., & Giderler-Atalay, C. (2009). Üniversite öğrencilerinin STK'lara katılım potansiyellerinin örgütsel vatandaşlık davranışı boyutlarından sivil erdem boyutu çerçevesinde incelenmesi. *Journal of Azerbaijani Studies*, 12(1–2), 752–767.
- Doğan, İ. (2002). *Özgürlükçü ve totaliter düşünce geleneğinde sivil toplum*. Alfa Yayınları.
- Doğan, İ. (2008). *Sosyoloji: Kavramlar ve sorunlar*. Pegem Akademi.
- El Aidi, A., & Yechouti, Y. (2017). Antonio Gramsci's theory of cultural hegemony in Edward Said's orientalism. *Galaxy: International Multidisciplinary Research Journal*, 6(5), 1-9.
- Erarslan, L., & Erdoğan, E. (2015). Değerler, gençlik ve sivil toplum kuruluşları. *Sakarya University Journal of Education*, 5(2), 122–139. <https://doi.org/10.19126/suje.35998>
- Erkılıç, T. A. (2013). Sivil toplum ve topluma hizmet. A. Hakan (Ed.), *Topluma hizmet eğitimi içinde* (ss. 56–83). Anadolu Üniversitesi.

- Eryılmaz, Ö., Bursa, S., & Ersoy, A. F. (2018). Sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğrencilerinin etkin vatandaşlık ile sivil toplum kuruluşu algıları. *International Online Journal of Educational Sciences*, 10(2), 258-276.
- George, D., & Mallery, P. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference, 17.0 update* (10. bas.). Pearson.
- Gönenç, A. (2001). *Sivil toplum düşünsel temelleri ve Türkiye perspektifi* Altıkitap Yayınevi.
- Gül, Y. E. (2020). Üniversite öğrencilerinin sivilleşme düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 13(83), 125–136. <http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.42887>
- Gümüş, A. T. (2014). Demokrasilerde sivil toplum ve devlet-sivil toplum ilişkisinde karşılaşılabilecek sorunlar. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(3), 529-572.
- Halifeoğlu, M., & Yetiş, M. (2013). Gramsci Sivil toplum devlet ikiliği ve kuramsal kökenler, *Mülkiye Dergisi*, 37(1), 163-188.
- Helms, S., & McKenzie, T. (2014). Gender differences in formal and informal volunteering in Germany. *International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 25, 887–904. <https://doi.org/10.1007/s11266-013-9378-1>
- Hudson, W. (2003). *Civil society in asia: In search of democracy and development in Bangladesh*. D.C. Schak, (Ed.) In *Civil society in Asia* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003572916> .
- Mardin, Ş. (1991). *Din ve ideoloji: Türkiye 'deki dinî grupların modernleşme sürecindeki rolü*. İletişim Yayınları.
- McReynolds, J. (2013). Student perceptions of nonprofit organizations. *UW-L Journal of Undergraduate Research*, 16. <https://www.uwlax.edu/globalassets/offices-services/urc/jur-online/pdf/2013/mcreynolds.joel.publicadministration.pdf>
- Melâs, A., Farstad, M., & Frisvoll, S. (2023). Rural youth: Quality of life, civil participation and outlooks for a rural future. In *Rural quality of life* (ss. 258–273). Manchester University Press.
- Mercer, C. (2002). NGOs, civil society and democratization: A critical review of the literature. *Progress in Development Studies*, 2(1), 5–22. <https://doi.org/10.1191/1464993402ps027ra>
- Ngonyani, H., & Kamando, A. N. (2023). NGOs’ role in improving girl students’ learning environment: Perspectives from teacher mentors in NGO-supported public secondary schools. *SN Social Sciences*, 3(6), 99. <https://doi.org/10.1007/s43545-023-00690-y>
- Okorley, E. L., Owusu, A. A., & Akuamoah-Boateng, S. (2017). The willingness of undergraduate students to volunteer for NGO work: A Ghanaian case study. *International Journal of Social Economics*, 44(6), 751–759. <https://doi.org/10.1108/IJSE-10-2015-0284>
- Özer, M. H. (2008). Günümüz itibarıyla sivil toplum kuruluşlarının iktisadi ve sosyal fonksiyonları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 86–97.
- Özmutaf, N. M. (2011). Mesleki sivil toplum kuruluşları kapsamında üniversite öğrencilerinin algıları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(4), 35–55.
- Öztürk, A. (2007). Siyasi kültür bağlamında Türkiye’de devlet-sivil toplum ilişkisi: Sendikacılık örneği. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 1–35.
- Öztürk, M. M. (2023). *Lisans düzeyinde üniversite öğrencilerinin “sivil toplum örgütleri” algısı: Konya örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pallant, J. (2020). *SPSS survival manual: A step-by-step guide to data analysis using IBM SPSS* (7. bas.). Open University Press.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6. bas.). Pearson.

Tuncel, G. (2005). Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının tarihsel gelişimi. S. Bakan, A. Küçük & A. Karadağ (Ed.), *21. yüzyılın eşiğinde Türkiye’de siyasal hayat*. Aktüel Yayınları.

Unger, S. B., Pribesh, S., Bol, L., & Dickerson, D. (2014). Students’ perspectives of NGO service-learning experiences: A case study of Operation Smile. *The Journal of Nonprofit Education and Leadership*, 4(2), 139-161.

Yeşil, R. (2017). Sivil toplum kuruluşu algısı ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 471–484.

KATKI ORANI CONTRIBUTION RATE	AÇIKLAMA EXPLANATION	KATKIDA BULUNANLAR CONTRIBUTORS
Fikir ve Kavramsal Örgü Idea or Notion	Araştırma hipotezini veya fikrini oluşturmak Form the research hypothesis or idea	Atıf ÇİÇEKLİ Önder ERYILMAZ
Tasarım Design	Yöntem ve araştırma desenini tasarlamak To design the method and research design.	Atıf ÇİÇEKLİ Önder ERYILMAZ
Literatür Tarama Literature Review	Çalışma için gerekli literatürü taramak Review the literature required for the study	Atıf ÇİÇEKLİ Önder ERYILMAZ
Veri Toplama ve İşleme Data Collecting and Processing	Verileri toplamak, düzenlemek ve raporlaştırmak Collecting, organizing and reporting data	Atıf ÇİÇEKLİ Önder ERYILMAZ
Tartışma ve Yorum Discussion and Commentary	Elde edilen bulguların değerlendirilmesi Evaluation of the obtained finding	Atıf ÇİÇEKLİ Önder ERYILMAZ
Destek ve Teşekkür Beyanı/ Statement of Support and Acknowledgment		
Bu çalışmanın yazım sürecinde katkı ve/veya destek alınmamıştır. No contribution and/or support was received during the writing process of this study.		
Çatışma Beyanı/ Statement of Conflict		
Araştırmacıların araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur. Researchers do not have any personal or financial conflicts of interest with other people and institutions related to the research.		
Etik Kurul Beyanı/ Statement of Ethics Committee		
Bu araştırma, Amasya Üniversitesi Etik Kurulunun 15.01.2025 tarihli ve 8253 sayılı kararı ile yürütülmüştür. This research was conducted with the decision of Amasya University Ethics Committee dated 15.01.2025 and numbered E-8253.		

Bu eser [Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) ile lisanslanmıştır.